

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. De hoc Deo tribus personis communi: An scilicet sit in
Deo vna subsistentia absoluta siue essentialis & tres relatiuæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

quod non significat naturam vnā numero pluribus secundum rem communem, oppositum habet suppositionis modum, vt patet in textu.

Eandem verborum apparentem contrarietatem alijs modis conciliant Torres & Zumel. Porrecta & quidam alij: sed quoniam alias implicat controuersias singulatim tractandas, suis referuntur locis examinandi.

Aliam apparentem contradictionem de communitate humanæ naturæ superius soluimus q. 13. a. 9. quam etiam hic proponit & soluit Porrecta.

PRIMA CONTROVERSIA.

De hoc Deo tribus personis communi: An scilicet sit in Deo vna substantia absoluta sine essentiali & tres relatiue.

Sensum quæ-
sit, &
Sententie
Doctorem.

DE HAC q. disputant Expositores supra q. 29. a. 2. & q. 30. a. 1. & in hoc a. & 3. p. q. 3. a. 2. Nos huc eam remisimus, existimantes locum hunc esse præ cæteris magis opportunum, post tot difficultates de relationibus, essentia, & personis vberime disputatas ac definitas. Colligemus autem ea dumtaxat, quæ discipulorum profectui videbuntur vtilia refectis minimè necessarijs.

Nomen sub-
stantie
multiplex.

Oportet autem in primis ambiguum propositæ quæstionis terminum explicare: hic verò est substantia. Cuius nominis duplex est sensus & vsus apud Scholasticos: Nam quandoque habet vim nominis concreti & rem significat substantientem; quo sensu communiter vtuntur hac voce Patres & Concilia inferius adducenda, cum tres in diuinis substantias cõsistentur. Quandoque verò sumitur vox illa substantia vt nomen abstractum: & ita significat rationem substantiendi, sicut existentia rationem existendi. Et quamuis de tribus substantijs relatiuis acceptis pro rebus ipsis substantiis, nimirum personis, nulla sit aut esse possit inter Catholicos disputatio, sed tota sit de ratione substantiendi: magna tamen est inter eos diffensio de substantia absoluta seu essentiali tribus communi, siue sumatur pro re ipsa substante id est, pro hoc Deo, siue accipiatur pro ratione substantiendi. Nam Caiet. hic & sup. q. 3. a. 3. & 3. p. q. 3. ar. 2. & alibi sæpè docet in Deo duplicem esse substantiam, id est rationem substantiendi scilicet essentialē & personalem: & consequenter duplex substantens scilicet essentialē vt hic Deus, & personale vt Pater & Filius & Spiritus S. quibus secundum rationem commune est nomē personæ & substantiæ personalis: ita tamen vt non sint quatuor, sed tres res substantes; quamuis tam essentia quam persona quælibet sit secundum seipsam formaliter substantes. Quam sententiam sequuntur Iauel. hic & sup. q. 3. a. 3. Med. 3. par. in dicta q. 3. ar. 2. Ban. sup. 29. a. 2. & q. 40. ar. 5. & Zum. q. 29. ar. 2. & disp. 4. & qu. 30. disput. vnica, & super hoc art. quos etiam sequitur Mol. in dicta q. 29. a. 2. disp. 3. & Suar. 3. p. q. 3. a. 1. disp. 11. & de Trinit. lib. 3. c. 4. Ripa super hoc art. & alij.

Ex ijs verò qui ab hac opinione dissentiunt quidam essentialē tantum Deo tribuunt substantiam, vt Capr. in 1. dist. 26. q. 1. a. 1. concl. 3. & ar. 3. quæ fuit opinio Scoti in 3. dist. 1. qu. 2. & in 1. dist. 7. q. vnica, & in 1. dist. 26. & Dur. in 3. dist. 1. q. 2. & in 1. dist. 26. q. 1. & aliorum anti-

tiqorum, quos refert Vasq. disp. 125. c. 7. Quidam autem tres in Deo relatiuas affirmant substantias, essentialē autem negant, vt Sylu. super hoc a. quem sequitur Barth. Spineus eius discipulus in special. q. eius opusculis inserta Val. super hoc ar. & Vasq. supra q. 29. a. 2. disp. 125. & super hoc a. disp. 156. quæ fuit opinio. Alex. Alen. D. Bonau. & aliorum antiquorum Theologorum, quos referunt Zumel. Vasq. & Suar. locis superius allegatis.

IN HAC Contr. supponenda sunt PRIMO quæ diximus supra q. 3. a. cont. vnica, & q. 29. a. 1. 2. & 3. vbi de substante, substantia, supposito & persona plura diximus ad hanc materiam maximè pertinentia.

SECUNDO supponimus cum D. Tho. 3. p. q. 17. a. 2. distinctionem realem in substantijs creatis, in Deo verò fundamentalem siue virtua-lem existentiam & substantiam, vt ibidem explicat Caiet. & in eodem lib. q. 4. a. 2. Quod dixi propter Zum. & quosdam alios, qui prædictos terminos & eorum significata absque legitima ratione confundunt.

TERTIO recolenda est ea distinctio, quam statuit Arist. in 5. Metaph. in cap. de substantia, vbi distinguit substantiam in eam quæ non dicitur de subiecto, quæ est substantia prima & hypostasis, iuxta ea quæ diximus supra q. 29. a. 2. & in eam quæ est quod quid erat esse, cuius ratio est diffinitio: ad quem modum siue membrum pertinet etiam forma, vt significat ibi Philosophus dicens. Tale verò vnus cuiusque forma & species. Cuius rationem reddit S. D. in Commentario ita scribens; Essentia enim & forma in hoc conueniunt, quòd vtrumque dicitur esse illud, quo aliquid est: sed forma refertur ad materiam, quam facit esse in actu, quidditas autem refertur ad suppositum, quod significat vt habens talem essentiam. Hac ibi. Quibus verbis significatur ea differentia inter dicta duo mēbra, quam explicat Cai. 3. p. q. 4. a. 2. dicens, substantiam acceptam pro essentia esse rem cui debetur talis modus essendi, quam circumloquimur per esse per se, hoc est non in alio, sicut accidens est in subiecto; cum tamen possit esse in alio scilicet in substantia prima siue supposito, sicut quo in quod. Substantia verò sumpta pro substantia prima, res est cui debetur talis essendi modus, quem circumloquimur per esse per se separatim, ita vt ei repugnet esse in alio, non solum sicut accidens in subiecto, sed etiam sicut quo in quod siue vt pars aut quasi pars in toto. Quæ differentia coincidit manifestè cum alia, quam idem expositior assignat 3. parte q. 3. art. 2. dicens in hoc differre naturam etiam singularem & substantens in natura, quòd ratio naturæ singularis est pura ratio huius naturæ, sed ratio substantis in natura est ratio habentis naturam. Quòd sub alijs (inquit) verbis dicitur, natura est vt quo, substantens est vt quod. Has itaque duas differentias præclarum expositoris ingenium ex paucis illis verbis D. Th. deduxit. Quas differentias indicat nobis euidenter sacrosactum Incarnationis mysterium, in quo per fidem agnoscimus & confitemur vnā indiuiduam & singularem naturam scilicet humanam esse propria & connaturali personalitate carentem, ob eam tantum causam; quia nulum esse credimus habens humanitatem illam, & esse hunc hominem nisi Dei filium. Quibus si addamus ex fide certum esse assumptæ humanitati nihil deesse nisi propriā substantiam &

Resolutio,
Explicita
ratio sub-
stantie
eius ab-
strahit
à com-
municabili
& incom-
municabili.

Distinctio
substantie
ex Aristotele.

Substantia
pro effentia
quid.

Substantia
prima quid.

pro-

prium in hac humanitate subsistens, sequitur e-
uidenter vnam & eandem esse rationem subsi-
stentis in natura & habentis naturam.

Subsistentia
abstractio.

Ex his praeterea sequitur de ratione subsi-
stentis vt sic & subsistentiae vt substantia est
non esse incommunicabilitatem; sed subsistens
& substantiam secundum se abstrahere à ratio-
ne communicabilis & incommunicabilis. Pro-
batur id sequi, quoniam inuenitur vnum ali-
quod habens naturam, cui scilicet conuenit ef-
se per se, id est non in alio tãquam quo in quod,
ac proinde subsistens, quod tamen est pluri-
bus communicabile; ergo subsistens vt sic ab-
strahit à communicabili & incommunicabili.

Differentia
subsistentiae in
Deo, & crea-
turis.

Consequenter patet ex ratione subsistentis supe-
rius explicata. Antecedens probatur ex diffe-
rentia inter Deum & creatas subsistentias; quod
in creatis substantijs vno dumtaxat modo re-
peritur habens naturam scilicet vt hypostasis
siue suppositum vel prima substantia. Cuius ra-
tio est; quoniam in creaturis non differt indi-
uicem naturae, puta hic homo ab hypostasi, puta
Socrate; at in Deo duplex consideratur habens
naturam scil. hic Deus communis patri filio &
spiritui sancto, & hypostasis siue persona scilicet
pater filius & spiritus sanctus, quorum qui-
libet subsistit incommunicabiliter; igitur in
Deo duplex inuenitur in natura subsistens scilicet
communicabiliter vt hic Deus, & incommu-
nicabiliter vt pater filius & spiritus sanctus;
ac proinde duplex est ratio subsistenti; nã sub-
sistit essentialiter hic Deus sua deitate formaliter,
Pater autem sua paternitate formaliter, &
filius filiatione, & spiritus S. processione sub-
sistit personaliter; quamuis hic Deus & deitas sit
idem realiter cum qualibet diuina persona & e-
ius proprietate personali; atq; ideo non sit ali-
ud realiter hic Deus essentialiter subsistens à
tribus personaliter subsistentibus, sicut nec est
realiter distincta deitas, quae ratio est essentia-
liter subsistenti, à tribus rationibus personaliter
subsistenti. Radix autem praedictae diffe-
rentiae inter Deum & creatas substantias est in-
finita perfectio diuinæ naturae, cui per se pri-
mo conuenit subsistentia, & ex ea veluti ex pri-
mo fonte ac ima radice ad tria supposita de-
riuat; naturae verò creatae nulla conuenit sub-
sistentia nisi ratione suppositi; igitur subsisten-
tia & subsistens vt sic abstracta communicabi-
li & incommunicabili.

Subsistentia
essentialis
Dei conue-
nit proba-
tur multis
argumentis
Primario.

Iam verò quarto loco probandum est vtram-
que Deo conuenire subsistentiam; & primò ef-
fentialem deinde personalem. Potissimum autem
huius veritatis argumentum illud est, quod ex
ipsa sumitur diuinitatis essentia, quae est ipsum
esse subsistens, vt saepe docet S. Tho. sed præ-
sertim supra q. 4. art. 2. & q. 13. art. 11. vbi ait cum
Damasceno hoc nomen qui est, totum quod in
Deo est in seipso comprehendere, veluti quod-
dam pelagus substantiae infinitum & indeter-
minatum. Constat autem hoc nomen, qui est,
significare substantiam habentem esse ac per
hoc subsistentem. Ex quibus sic argumentor.
Deus est essentialiter ipsum esse subsistens; igitur
in Deo est subsistentia essentialis. Antec. proba-
tur; quoniam ex hoc, quod Deus est ipsum esse
subsistens, rectè deducitur in Deo & à Deo esse
rerum omnium perfectiones; sicut si albedo
vel humanitas esset subsistens, omnem suae speci-
ei possibilem perfectionem contineret, & sui
participatione causaret, vt existimasse dicitur
Plato Est igitur in Deo subsistentia essen-
tialis ex vi ac propria & intima ratione deita-

tis, cui ex infinitate simpliciter conuenit, vt sit
ipsum esse subsistens, & vt sit qui est. Quod eui-
dentius S. Th. expressit de potent. q. 9. a. 3. ad 13. i-
ta loquens: In rebus creatis principia indiuiduantia
duo habent, quorum vnum est, quod sunt principium
subsistenti; natura enim communis de se non sub-
sistit, nisi in singularibus: aliud est, quod per prin-
cipia indiuiduantia supposita natura communis ad
inuicem distinguuntur: in diuinis autem proprietates
personales hoc solum habent, quod supposita diuina
natura ab inuicem distinguuntur, non autem sunt
principium subsistenti diuina essentia: ipsa enim diu-
ina essentia est secundum se subsistens, sed conuer-
sò proprietates personales habent, quod subsistant
ab essentia: ex eo enim paternitas habet, quod sit
res subsistens; quia essentia diuina, cui est idem se-
cundum rem, est res subsistens. Hæc ibi D. S.
Quem locum explicat Cai. infra q. 40. a. 4. Igi-
tur subsistentia per se primò conueniens Deo
est essentialis, qua Deus vt Deus est in seipso
subsistit; & ex ea deriuatur ad hypostases sub-
sistentiae personales, quibus formaliter vnaqueq;
persona subsistit, sicut essentiali subsistentia De-
i in seipso subsistit. Ex quo patet falsò dixisse
Vasq. diff. 125. cap. 1. D. Th. vbique loqui de
actu existentiae, nusquam autem de subsisten-
tia absoluta. Eandem in Deo subsistentiam ef-
fentialem luculenter expressit D. Aug. libr. 7. de
Trinit. cap. quarto vbi probat vnam esse in Deo
tantum essentialem & absolutam subsistentiam.
Eius verba sunt; Nam si hoc est Deo esse quod sub-
sistere, ita non erant dicenda tres substantiae, vt non
dicuntur tres essentiae. Et concludens ait: Sicut enim
ab eo, quod est esse appellatur essentia, ita ab eo quod
est subsistere, substantiam dicimus; absurdum enim
est, vt substantia relatiuè dicatur: omnis enim res ad
seipsam subsistit quanto magis Deus? Quod idem
non obscure significat D. Hieronymus in epi-
stola 57. ad Damas. ita scribens: Vna est Dei & sola
natura qua verè est: id enim quod subsistit, non habet
aliunde, sed suum est.

Vasq. im-
possibile ad-
iungitur.

Ad hæc duo testimonia respondet Vasq. & Vasquesij
primò dicit, nullum esse ex Sanctis Patribus respon-
tam Latinis, quam Græcis, qui post compo-
sitam litem de vna vel triplici subsistentia confi-
tenda concedat in Deo absolutam aliquam sub-
sistentiam. Hæc autem & Aug. qui eam cõcesse-
runt, non satis intellexisse significationem no-
minis Hypostasis quæ postea communi consensu
etiam in Ecclesia Latina recepta fuit. Nec dubi-
tandum esse Scholasticos, qui hoc nostro tem-
pore ob testimonium Hieronymi & Augusti-
ni concedunt in Deo subsistentiam communem
& absolutam, ignorance vocis lapsos fuisse:
mirandumque esse id eos ignorasse, quod ab
Ecclesia tam Græca quam Latina iam diu sine
controversia receptum erat, nempe subsisten-
tiam idem esse quod suppositum & personam.
Quod autem Hierony. & Augustinus hoc ig-
norauerint, mirum non esse, quia nondum vis
nominis Græci apud Græcos ipsos satis nota e-
rat. Deinde ad verba D. Augustini respondens ait
ea nullius esse momenti pro nostra sententia.
Primò quia D. August. vnam solam admittit
in Deo subsistentiam: nos præter communem
illam absolutam tres volumus esse relatiuas.
Secundò quia D. Augustinus nunquam vñs est
nomine subsistentiae, sed nomen hypostasis
semper interpretatus est nomine substantiae;
igitur cum probat Deum ad se subsistere non
relatè, solum loquitur de actu subsistentiae,
quem possumus existentiam substantialem ap-
pellare, non de subsistentia, nec concre-
te, nec

E

nec abstractè, de qua est nobis nunc controuersia. Tertiò quia suspectum habuit Augustinus nomen hypostasis, & nunquam vertit substantiam sed substantiam. *Ad verba verò Dni Hieronymi* respondet primò eodem modo quo ad verba Dni Augustini. Secundò ait D. Hieronym. hoc tantum voluisse significare, videlicet diuinam essentiam verè subsistere à se & non ab alio: sicut creaturæ quæ ab alio pendunt vt à causâ; in quo sensu interpretatur etiam verba D. Greg. Nys. dicentis in libro de vita Moysis, Deum esse quod verè est & quod natura sua est; & præter supremam essentiam nihil verè subsistere, quia per se & per naturâ suam nil aliud subsistit. *Sed hæc* præterquam quòd videntur liberè nimis & audacter effusa, Sanctorum quorum verba retulimus mentem non attingūt. Nam cū nomen hypostasis apud Græcos cui apud Latinos respondet nomē substantiæ, sit ambiguum, ita vt quandoque significet essentiam & quandoq; suppositum, vt diligenter annotauit Valsq. in 124. cont. quamuis iam vsu frequenti receptum sit, vt tres in Deo & non vnâ tm cōfiteamur hypostasim, eo quòd hæc vox ad substantiam incommunicabilem significandam sit accommodata: nihilominus apud Latinos non solum nomen substantiæ, sed etiam substantiæ remanet ambiguum ad substantiam, siue subsistens communicabile & incommunicabile. Cum enim prædicti Patres viderint diligenter acta Conciliorum duobus ante sæculis celebratorum, nunquam vnica asservissent substantiam absolutam, nisi substantiæ nomen apud Latinos remansisset ambiguum. Porro D. Hieron. peritissimum fuisse linguæ Græcæ constat ex correctione noui testamenti per eum facta, de qua sic loquitur: Nouum testamentum Græcæ fidei reddidi: Quare licet tres simpliciter in Deo confiteamur substantias cū quinta & sexta Synodo generali; vnâ tamen Catholicè dicimus essentialem & tribus communem in Deo substantiam. Quod sæpè docuit S. D. & alij graues & antiqui Scholastici, quos recensent Zum. Suar. & Valsq.

Quod autem ait D. Aug. vnâ in Deo solam substantiam & eam absolutam admittere, & eum nunquam vsu fuisse nomine substantiæ, sed tantum nomine substantiæ, in quod vertebat nomen hypostasis, nihil officit. Nam primò nomen substantiæ apud Augustinum idem significat quod nomen substantiæ; ait enim ab eo quod est subsistere substantiam dici. Et quemadmodum ob erroris periculum negabat tres in Deo substantias, sic ob eandem causam tres non affirmavit in Deo substantias. Et præterea circa fin. illius capit. ita loquitur Aug. de Patre & Filio: Non est corporaliū ista conditio, vt insint sibi inuicem, & substantiæ naturæ habeant perfectam vnitatem: & paulò inferius. Inesse autem non aliud in alio vt corpus in corpore, sed ita esse, ac subsistere vt in subsistente insit, ita verò inesse, vt & ipsa subsistat. Vtitur igitur Augustinus vtroque nomine: scilicet substantiæ & subsistentis.

Denique D. Hieron. & Nis. manifestè loquuntur in sensu diuinæ scripturæ Exodi 3. vbi de se ipso loquens Deus ait ad Moysen: Ego sum, qui sum, sic dices filiis Israel. Qui est, misit me ad vos: quibus absolutissimam & perfectissimam substantiam sibi formaliter & essentialiter conuenientem aptissimis vocibus Deus exprefit.

Secundum argumentum pro eadem veritate ex

A infinita diuinitatis perfectione desumitur hoc modo. Diuina essentia siue deitas quæ est ipsum esse subsistens, est simpliciter infinita omnem intrinsecè claudens perfectionem simpliciter. At substantia seclusa incommunicabilitate est perfectio simpliciter; ergo intrinsecè clauditur in essentia diuina; igitur essentia diuina secundum se conuenit substantia, non quidem incommunicabilis, sed trib. personis ac personabilibus subsistentijs communis. Maior patet ex a. 2. q. 4. vbi ex hoc, quòd Deus est ipsum esse subsistens, probatur in Deo contineri omnem essendi modum & perfectionem. Constat autè perfectiones simpliciter in Deo formaliter & non virtualiter tantum cōtineri, vt ibi annotauimus. Certum est etiam eas essentia primò & per essentiam in personis intimè clausam illis conuenire: igitur essentia diuina nullam perfectionem simpliciter aut eius complementum mendicat (vt ita dixerim) à personis, sed è contra quælibet vna numero perfectio simpliciter ab essentia vt à prima radice deriuatur. Minor autem probatur. Primò ex A. D. supra q. 29. a. 3. dicente, id quod perfectissimum est in natura rationali esse subsistens: ex quo deducebat nomen personæ, quod significat subsistens in rationali natura esse Deo attribuendum, eo quòd eius essentia continet in se omnem perfectionem. Quem discursum ibid. explicauimus cum Cai. Secundò probatur eadem minor; quia Deus vt Deus est substantia non incompleta siue imperfecta, & quasi habens rationem quo; ergo perfecta & habens rationem quòd; id autem ex quo formaliter substantia dicitur habere rationem quod, est substantia; ergo substantia est perfectio simpliciter Deo conueniens.

Vt autem euidentius eluceat efficacia huius argumēti, considerandum est personæ diuinæ conuenire substantiam cum incommunicabilitate; quorum primum, scilicet substantia, maximam dicit perfectionem & ad essendi complementum pertinet: ac proinde secundum se siue absolute sumpta substantia ad essentiam pertinet, sicut & reliquæ perfectiones simpliciter: secundum autem scilicet incommunicabilitas, secundum quam hæc hypostasis ab alia distinguitur, non est formaliter aut simpliciter perfectio, quamuis insit necessariò personæ veluti conditio, vt sit in Deo Trinitas suppositorum, quæ ad perfectionem infinitam pertinet deitatis modo superius explicato questione 28. articulo secundo. Prouenit autem incommunicabilitas in rebus creatis à limitatione, indiuiinis autem ex oppositione relatiua.

Sed prædicta nititur Valsq. noua quadam exco-
gitata doctrina conuellere; ait enim primò necessarium quidem esse concedere indiuiduum concretum deitatis, quod intelligatur prius esse personis, non tamen vt absolute subsistens, quod indiuiduum non potest includere aut connotare personas in singulari. Alioquin nec tres dicerentur vnus Deus, nec communis esset Deus tribus personis: id enim (inquit) quod in suo conceptu connotat tria hæc supposita speciatim, non potest esse commune tribus & vnicuique conuenire: connotat igitur vniuersè hanc vel illam personam. Cum itaq; pronomen demonstratiuum non demonstrat connotatum sed directum significatum, consequens est vt dicatur hic homo, non quia sit in hoc supposito, sed quia sit hæc natura in se vel alio supposito. Et hoc modo dicimus hunc numero Deum, demonstrantes naturam non personas, id est

Confut.

1.

E

Valsq. quæstij
responsiones
ad prædicta
& confut.
tantum.

g. ralis.

id est hanc vel illam personam singularem, sed A personam in vniuersum. Quo sit (inquit) vt cōcretum deitatis sit prius cognitione nostra quā personae eo genere prioritatis quo vniuersale, vt animal, dicitur esse prius particulari scilicet homine; Et quia nomen dicitur singulare ex directo significato, non ex connotato, idē licet connotatum sit commune, nomen tñ *Deus* aut nomen *hic Deus* aut *hic homo* singulare est. Ex quo inferat eodem modo dari indiuiduū humanitatis vel cuiusque naturae, quod in cogitatione nostra sit prius personis; quia concreta aliarum naturarum eodem modo significatur cum cōnotatione suppositi, non in singulari, sed in communi, sicut concretum deitatis. Et ita (inquit) si vna humanitas à tribus personis assummeretur, eodem prorsus modo demonstraretur concretum humanitatis, & diceremus hunc hominem non offensa hac vel illa persona singulari, sicut ostendimus concretum deitatis non demonstrata persona singulari. Ex his arbitrat

Confus.

Resp. Vasq. ad 2. ratio.

Confus.

Vasq. ea, quae primo loco iecimus ex D. Tho. & Caietano, fundamenta subuertere: cum tamen haec eius noua doctrina sit manifestē falsa, & directē pugnet cum textu huius articuli in responsis. ad 3. vbi S. D. statuit differentiam inter hoc nomen *Deus*, & hoc nomen, *homo*, quo ad supponere pro persona, desumptam ex diuersa ratione & modo cōmunitatis vtriusque naturae, diuinæ scilicet & humanæ: eo quod vnitatis seu communis humanæ naturae non sit secundum rem, sed tantum secundum considerationem: essentia verò diuina sit vna & communis secundum rem: igitur non est eadem sed longē diuersa ratio horum duorum nominum, scilicet homo & Deus in significando, connotando & supponendo, vt hic etiam affirmat S. D. in c. & ad 3. Quare dicendo hic homo non solum connotatur sed etiam significatur determinatum suppositum: hic verò Deus solum significat diuinam naturam subsistentem.

Ad rationem autem secundo loco adductam, cui etiam nitebatur Durandus, respondet Vasq. & duo dicit. Primum est subsistentiam incommunicabilem esse perfectionem simpliciter; quia melius est subsistere incommunicabiliter, quā non subsistere; & eadem ratione subsistere paternitate & filiatione esse perfectionem simpliciter. Secundum est, infinitatem essentiae diuinæ in eo positam esse, vt non sit ab aliqua causa, non autem in eo vt infinitae perfectiones distinctae, aut omnis perfectio tam personalis quā essentialis formaliter ei conueniat ratione ipsius; nam ratione ipsius solum conuenit ei perfectio essentialis, non autem hypostatica, quae est subsistentia. Differt igitur (inquit) essentia diuina à creatura, quia diuina natura nō subsistit aliquo ab ea realiter distincto, sed sola relatione quae id cum ea est ex natura rei: at natura creata semper subsistit adiuncta sibi personalitate realiter distincta, quam tamen non includit intrinsecē in suo conceptu. Et eodem ferē modo Val. respondet ad argumenta, quae sibi proponit pro sententia Caiet. Sed in primis supra q. 28. a. 2. cumulatē probauimus relationem, qua formaliter subsistentia & persona redditur incommunicabilis, non esse perfectionem simpliciter. Deinde superius ostendimus subsistentiam ex sui ratione abstrahere à communicabili & incommunicabili, & consequenter à personali & essentiali: quod euidentius ostendunt responsiones ad argumenta. Denique cū fateatur expostores predicti diuinam essentiam

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

prout à relationibus & personis distinguitur actu, & formaliter continere oēs perfectiones, quae reipsa communes sunt, & essentiam consequuntur: & ex his perfectionibus praecipua sit essentialis subsistentia, vt perspicue declarant, quae hucusque diximus: consequens est talem Deo subsistentiam esse tribuendam, cui quia nihil deest ad completam rationem personae, nisi incommunicabilitas, idcirco nuncupatur à Cai. hic Deus ita subsistens persona incompleta, id est res, cui congruunt omnes personae conditiones praeter vltimam, quae personae ratione complet. Qui dicendi modus, etsi quo ad ipsam verborum formā non habeat in scripturis, Concilijs aut Patribus testimonium, nec sit in vsum deducendus, aptissimus tamen est ad exprimendam vtcunq; tam singularem diuinam naturae perfectionem: atq; idē debuerunt Volen. praedictus & Vasq. ac alij recentiores ab acriori censura temperare. Neque verum est, quod Caiet. imponit Vasq. eum vnquam appellasse illud essentialē subsistens, scilicet hunc Deum, semipersonam & semisuppositum.

Cur Cai. dicat hunc Deum esse personam incompletam.

Vasq. impossura dicitur.

Postremo solet ad nostrae sententiae confirmationem produci testimonium Agathonis Papae in ep. quae habetur in 6. Syn. act. 4. cuius verba sunt: *Constat Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum, non tres Deos, sed vnum Deum, nō triū nominum subsistentiam, sed triū subsistentiarum vnam subsistentiam.* Fuit autem haec Epistola non solius Agathonis, sed etiam totius Concilij nomine à Latinis, ac proinde vt arbitramur Latine cōscripta, & cōsequenter iuxta sermonis Latini proprietatē accipienda hic est subsistentia, prout ab essentia distinguitur vt eius modus & cōplementum. Nec obstat, quod in editione Conciliorum postrema per Surium facta legamus, nō vnam subsistentiam, sed vnam substantiam: quia vetustioribus codicibus, in quibus legimus vnam subsistentiam, maior est adhibenda fides; Nam quod ait Vasquez non esse credibile in tam paucis verbis eadem voce vsum fuisse Agathonē in sensu tā diuerso, inane est, cum in vtroq; sensu, non solum apud Latinos, sed etiam apud Graecos, vox illa, *subsistentia*, esset in vfu, vt patet ex verbis Augustini, Hieron. Naz. & aliorum, quos referunt Zumel. & Suar. quibus non plenē videtur mihi Vasq. satisfacere. Nec difficile est ex subiecta materia & terminorum connexionē, variam eiusdem termini in eadem periodo repetiti significationē concipere. Deinde si legamus personarum loco subsistentiarum, vt alij codices habent, non erit diuersa, sed eadem bis repetita vocis significatio.

Vasq. resp. confus.

Quinto videndum est: an huic Deo ratio congruat indiuidui & singularis; neutrum etenim dictorum nominum de hoc vno numero Deo praedicari contendit pluribus argumentis Bartholomaeus Spina, quem latenti vocum arbitror aequiuocatione ab eo minimē considerata deceptum. Ad cuius euidentiam scito his vocibus, videlicet singulare, vnum numero & indiuiduum, idem omnino significari. Nam vt ait Arist. in 3. Metaph. c. 14. *Singulare exponimus, quod numero est vnum: vniuersale autem quod in his.* Indiuiduum autem manifestē dicitur per negationē diuisionis in plura, non quaecunq; aut quocūque; sed quae plura sint & dici possint secundum illam eandem rationem, qua constituitur illud vnum, quod dicitur indiuiduum, quod est non esse multis communicabile tanquam superius inferioribus sibi subiectis. Exemplis res fiet perspicua: homo non est singulare, aut indi-

Probatum Deo singulare sumptio conuenire rationem indiuidui & singularis.

Y

diuiduum, quia secundum eam rationem, qua constituitur in esse hominis, & in propria unitate specifica communicabilis est Socrati, Platoni & Petro tanquam superius suis inferioribus, adeo ut Socrates, Plato & Petrus, sint plures homines sub homine positi, ut inferiora quadam sub suo superiori naturam illius habentia secundum eius propriam rationem, & unitatem, sed numerali tamen diuisione multiplicatam. Quod idem dicendum est, de humanitate sic abstracte concepta. Socrates autem singularis quoddam est & indiuiduum; quia secundum eam rationem, qua constituitur in esse Socratis, & secundum suam unitatem numeralem, non est pluribus, ut inferioribus sibi subiectis communicabilis, ut scilicet sint plures Socrates eadem indiuiduali proprietate & unitate gaudentes; id enim manifestam inuoluit repugnantiam. Et eadem ratione humanitas haec, indiuiduum & singulare quoddam est eodem modo incommunicabile. Nam etsi pluribus possit per assumptionem diuinis suppositis communicari, non per hoc tamen desinit esse singularis & indiuidua, cum assumpta retineat illam unam numero, qua constituitur & à ceteris omnibus humanitatibus distinguitur, indiuidualem proprietatem.

*Singulare
quid sit.*

Illud est itaque singulare & indiuiduum, quod est unum numero, & ea ratione, qua unum est non est pluribus communicabile tanquam inferioribus sibi subiectis. Quo fit, ut illud omne cui conuenit in rerum natura subsistere, aut etiam existeret quocunque modo, sit vere ac proprie singulare & indiuiduum, siue sit substantia siue accidens, siue sit totum siue pars, ut affirmat expressè S. Th. 3. p. q. 2. a. 2. ad 3. & 3. dist. 6. q. 1. a. 1. habent. n. haec singula suas indiuiduales proprietates, quibus non solum ab alijs, siue totis siue partibus distinguantur, sed etiam in seipsis diuidi minime possunt; Haec enim manus indiuisibilis est in seipsa, ut plures nequeant esse manus, quae sint haec una manus; id enim implicat contradictionem, ut ante diximus.

Cum itaque Deus hic unus numero multiplicari non possit, ut sint plures Dij, qui sint hic unus numero Deus, ob dictam causam; quia videlicet implicat repugnantiam, sequitur Deum hunc esse singulare quoddam & indiuiduum. Quod disertis verbis expressit A. D. supra quest. 13. ar. 9. ubi determinat nomen Dei esse incommunicabile pluribus secundum rem, eo quod significat formam subsistentem & per seipsam indiuiduatam. Et in fine corporis ita loquitur. Si verò esset aliquod nomen impositum, ad significandum Deum, non ex parte naturae, sed ex parte suppositi, secundum quod consideratur ut hoc aliquid, illud nomen esset omnibus modis incommunicabile (scilicet secundum rem, & secundum rationem) sicut forte est nomen Tetragrammaton apud Hebraeos: & est simile, si quis poneret nomen Soli significans hoc indiuiduum. Haec ibi D. Thomas. Ex quibus duo maxime fauent sententia nostra: primum quod affirmat hoc nomen Deus, esse nomen indiuidui; secundum quod affirmat in Deo essentialiter sumpto (sic enim ibi de Deo loquitur) considerari, & esse rationem suppositi significatam nomine quadrilittero; Adonai siue Ieo-ua; certum est autem in Deo essentialiter sumpto non esse perfectam, & completam rationem absoluti suppositi. Sumit igitur ibi S. D. suppositum pro subsistente; quia nonnullam quamuis incompletam habet rationem hypo-

stasis: est enim hic Deus subsistens, ut indiuiduum intellectualis naturae, quibus omnibus & solis conditionibus persona constituitur; sed quoniam secunda conditio, videlicet indiuiduum, prout dicitur de hoc Deo, non dicit perfectam, id est secundum omnem modum, incommunicabilitatem: idcirco Cai. ad unicum illi indiuidui modum, quasi nouè cognitum, nouum adaptauit vocabulum personam illud incompletam appellans.

Nec tamen sequitur, lapidem, equum aut asinum ob defectum vnus conditionis, scilicet rationalis naturae, dici posse personam incompletam, ut deducit praedictus author; cum lapidi aut asino, nulla ratione congruat rationalis natura: huic autem Deo congruat intellectualis natura, & non desit omnis ratio incommunicabilitatis, sed una tantum, & reliquae conditiones adsint absolutissime. Quamuis enim hoc indiuiduum siue singulare, quod est Deus, tribus suppositis sit commune, non tamen diuiditur in eis natura diuina, sed numeralem retinet unitatem. Nec ad tria supposita comparatur hic Deus aut eis communicatur, ut superius ad inferiora subiecta, quibus sit commune secundum rationem; alioquin esset vniuersale, quod negat S. D. & omnis Theologorum Schola communiter: sed eis communicatur, ut commune sibi rem, & ut natura primo subsistens suis suppositis per eam subsistentibus. Quodlibet autem diuinum suppositum singulare est, & indiuiduum: non ea ratione tantum, quod pluribus non possit eiusdem rationis & unitatis suppositis communicari, ut exempli gratia, persona Patris pluribus patribus, qui sint idem numero Pater, siue eadem persona patris; sed quod non possit pluribus quomodo uque subsistentibus, siue suppositis communicari. Quo fit, ut pater nedom sit indiuiduum & singulare, sed etiam suppositum & persona; quia nimirum simpliciter, i. omnibus modis est incommunicabilis. Duplicis ergo rationis indiuiduum est in diuinis. Unum ut hic Deus secundum unam tantam dictam rationem incommunicabile. Alterum ut haec persona puta pater aut filius aut Spiritus S. omnibus modis incommunicabile. Primum deitate constituitur, quae hoc ipso, quod forma est per se subsistens à materia separata, una numero est & singularis, sicut Gabriel, ut affirmat A. D. supra qu. 3. a. 3. ita, ut ipsa forma sic abstracta virtutem habeat principiorum omnium indiuiduantium. Secundum autem proprietate relatiua, puta paternitate constituitur in esse personali simpliciter incommunicabili. Alia est igitur incommunicabilitas, quae complet rationem suppositi, siue personae, ab ea, quae diuinæ naturae conuenit subsistenti: quae licet non sufficiat ad hypostasim, aut personam, sufficit tamen ad indiuiduum, siue singulare constituendum.

Sed ait Spina substantiam quidem omnem abstractam indiuiduari per immunitatem à materia, & consequenter per seipsam, non tamen omnem sub una & eadem ratione: sed substantia creatam sub ratione absoluta, increatam verò sub ratione relatiua; Et cum relationes in Deo idem sint realiter quod essentia, afirmando essentiam per relationes indiuiduari, dicitur eam realiter indiuiduari seipsa. Nec in (inquit) propter hoc dicitur deitas indiuiduari, aut distinguui relationibus, sed hic Deus & deitas indiuiduatur tribus relationibus in tribus personis, ut alius sit Deus pater à Deo filio, non in deitate sed in relatione. Sed non effugit hic author vim argumēti su-

*Obi. Spina
distinguitur.*

Resp. Spina

confut.

superius tacti ex abstractione & subsistentia per se primo diuinæ naturæ conueniente, & per eam personis; est enim, ut ait S. Th. de pot. q. 8. a. 3. Deus per suam essentiam aliquid in se indiuisum, & ab omnibus quæ non sunt Deus distinctum. Et quamuis sit tribus communis, ea communitas non est rationis, sed rei vnius numero tribus communicatæ, atque ideo prius nostro modo intelligendi, in re fundamentum habente, est in se Deus vnus numero & singularis, quàm sit Pater & Filius & Spiritus S. sicut vniuersaliter essentialia priora sunt personalibus. Cum itaque hoc indiuiduum absolutum sit primò subsistens, nec ponatur à nobis nisi ratione distinctum à tribus indiuiduis personarum; sicut nec aliam realiter ponimus eius subsistentiam à relatiuis hypostasum subsistentijs, sed dumtaxat ratione distinctam: nullo colore deduci potest ex nostra, quæ est Cai. sententia, hunc Deum esse indiuiduum præter tres personas: aut esse in Deo quaternitatem personarum aut subsistentiarum; Neque conceptio nostra Deum ut singularem & indiuiduum apprehendens illum abstrahit à personis & relationibus, ut persona remaneat absoluta, qualem in Deo iudicat esse Gentiles & Hebræi, ut affirmat Spina prædictus. Aliud est enim abstrahere subsistens absolutum à relationibus personalibus, & aliud in Deo vno in essentia, & trino personis considerare duplicem rationem subsistendi, scilicet absolutam maximè vnā illi meritò essentia congruentem, & relatiuam in tribus oppositione distinctam; sicut enim nulla propriè sit abstractio, sed infinita Dei perfectionem in subsistendo, diuersis conceptionibus contemplatur: Sicut etiam Deum intelligimus sapientem, volentē & omnipotentem absq; vlla abstractione saltem præcisiua à personis; alioquin cum attributū aliquod de Deo prædicamus, fieret semper abstractio à personalibus præcisiua, quod neque verum est, neque quisquam ex Metaphysicis aut Theologis id hucusque dixit; Nec vis aut modus prædicationis id requirit, sed magis oppositum: vim enim & modum habet concretium & vnitium prædicatio, non verò diuisium & abstractiui ab alijs eidem subiecto naturaliter & per se congruentibus.

Tres in Deo esse incommunicabiles subsistentes, & rationes subsistendi.

SED IAM de triplici relatiua seu personali subsistentia abstractè sumpta, (nam de ea concretè sumpta nulla potest inter Catholicos esse controuersia) quæ huic loco necessaria sunt, breuiter annotemus.

Considerandum est igitur sextò personalitatem siue creatam siue increatam terminum esse naturæ personatæ; ac proinde tres diuinas personalitates esse tres diuinæ naturæ terminos; longè tamen diuersa ratione, quàm sit quæuis creata personalitas propriæ naturæ terminus. Nā hæc non clauditur intimè in ratione naturæ terminatæ, personalitates verò diuine includuntur intimè in ratione diuinæ naturæ, prout in se est & prout etiam à nobis integra & perfecta conceptione percipitur. Deinde non ita tribus comunicatur & terminatur relationibus siue proprietatibus personalibus, ut ab eis in subsistendo depeceat, ut eis per se primò subsistat; sicut natura quolibet creata sua propria vel aliena subsistentia terminatur, ut ea formaliter & simpliciter in esse subsistendi constituitur; cū seipsa primò perfecte & absolute subsistat diuina natura, & proprietatibus ipsis personalibus conferat subsistentiam. Quamobrem existimandum est vnicā essentialē subsistentiam tribus proprietatibus

A relatiuis. scilicet paternitati, filiationi & processioni ita communicari, ut in eis intimè claudatur ac per eas modo nostro intelligendi modificetur: & iuxta distinctionem earum & pluralitatem distinctæ, pluresque resulent subsistentiæ personales. Igitur essentialis subsistentia, prout includitur in paternitate & per eā modificatur & determinatur, est ipsa personalis subsistentia patris formaliter; & eadem ratione, prout intimè clauditur in filiatione & per eam modificatur, est personalis subsistentia filij. Cum autē prædicti sint modi relatiui, nullam essentiali subsistentiæ perfectionem adiungunt, sed è contrariò proprietatum omnis perfectio ab essentiali clausa subsistentia deriuatur.

B Nec tamen sequitur eodē modo diuinā distinctiui aut plurificari naturam, quæ in singulis proprietatibus personalibus intimè clauditur, ut dici debeat tres essentia siue naturæ personales, & vna tñ essentialis. Nam subsistentia, quatenus subsistentia est, per se pertinet ad rationem hypostasis siue personæ, quæ nihil aliud est, quàm rationalis naturæ incommunicabilis existentia. i. subsistentia, ut ait Richar. essentia verò, ut essentia est, quamuis claudatur in ratione personæ, ad solam tamē attinet communem personæ speciem. Ex quo sequitur alia differentia; videlicet essentia semper vna remaneat, neque vnquam distinguatur multipliciter aut pluraliter dicatur, nisi per accidens. scilicet propter ipsius naturæ imperfectionem, quæ in totam sui perfectionem, non participatur in singulis, quibus communicatur suppositis: subsistentia verò iuxta suppositorum numerū dicatur pluraliter; non. n. modificatur essentia diuina proprietatibus personalibus ob dictā causam, sed indiuisa remanet; subsistentia verò essentialis ex sui propria ratione vna manens & eadem, modificatur ut diximus, & determinatur per hypostaticas proprietates, ut sit hæc, & illa subsistentia personalis. Secundo & fortasse melius dici potest nomē essentia in diuinis non esse multiplex: sicut nomen subsistentia, quod est ambiguum ad subsistentiam essentialē & personalem. Quo fit ut essentiali subsistentia tribus proprietatibus coniuncta, resulent tres subsistentiæ personales, ita ut vox illa complexa subsistentia personalis non significet subsistentiam essentialē cum proprietate determinatē, sed ponatur loco vocis simplicis, quæ idem significaret quod supposititas vel personalitas. Quemadmodum autem relatio puta Paternitas, ut dicit simul ad & in, id est, essentiam & relationem, constituit personam patris; ita eadem paternitas, ut dicit subsistentiā paternitate quasi contractam siue determinatam personam patris siue patrē subsistentem constituit. Cum etenim in Deo nihil sit ut accidens in subiecto, quidquid in rebus creatis habet esse accidentale, cum in Deum transfertur, habet esse substantiale, ut ait S. D.

Satisfit obiectioni sacrae

supra q. 28. a. 2. loquens de diuinis relationibus; igitur diuina relatio sicut intimè claudit essentiam, ita & substantiam ac essentialē subsistentiā: atque ideo sicut affirmat S. Th. de pot. q. 8. a. 3. ad 7. relationes constituere diuinas hypostasies, quatenus sunt essentia diuina, sic etiam infra q. 40. a. 2. ait, quod si relatio sit subsistens non præsupponit, sed secum fert distinctionem: Et in a. 3. eiusdem q. ita loquitur Paternitate pater non solum est pater, sed est persona, & est quis, siue hypostasis; quia. scilicet paternitas ut includens intimè subsistentiam, constituit personā patris. Nec tamē sequitur essentialē tantum esse patris subsistentiam; Nam quemadmodum paternitas ut in-

cludens simul ad & in, id est respectum & essentiam, ratione differt ab essentia, sicut animal rationale siue homo ab animali: ita eadē paternitas vt simul includens respectum ad filium & essentialē subsistentiam, ratione differt ab essentiali subsistentia, & est personalis subsistentia, i. personalitas patris; quā vt subsistentia est dicit perfectionē simpliciter, vt patris autē abstrahit à perfectione & imperfectione: sic. n. dicit relationis respectum, qui neq; perfectio est, neque imperfectio: & vniuersaliter subsistentia incommunicabilis vt sic nullam dicit perfectionem, & ideo multiplicatur, sicut relatio.

Duas esse in qualibet personā subsistentias, sc. essentialē & personalem.

Ex dictis sequitur primò in vnaquaque diuina persona duplicem esse subsistentiam ratione distinctam, scilicet essentialē & personalem, nec vnā alteri repugnare, sed aptissime conuolare. Quod exemplo rationalis animæ in Paulo subsistentis potest vtique declarari: certum est enim animā rationalem esse subsistentem, cum sit à corpore independens, & illi conueniat esse per se primò, non solum vt quo, sed etiam vt quod, quamuis incompletè: & illud corpori communicet & ad se retrahat à corpore separata, & iterum reunita communicet: sicut autē subsistit vt quod nūc anima Pauli à corpore separata, & eandem, postquam in resurrectione fuerit vnita corpori subsistentiam retinebit & corpori communicabit, & ex ea communicatione resultabit totum compositum, scilicet persona Pauli subsistens subsistentia completa & personali: ita modo nostro intelligendi concipitur essentia diuina vt per se primò subsistens, quamuis per eam subsistentia non habeat rationem suppositi vel personæ, quia non est simpliciter incommunicabilis: deinde concipitur vt relationi, puta paternitati copulata, & eidem identicè communicata, & simul cum ea personam patris constituens subsistentem incommunicabiliter. Et sicut alterius est rationis animæ subsistentia à subsistentia Pauli: sic alterius est rationis formaliter loquendo subsistentia diuinæ naturæ à subsistentia Patris. Et sicut Paulus sua propria subsistentia formaliter subsistit, quatenus .i. est subsistentia suppositi, quæ tamen radicaliter est ab animæ subsistentia: ita pater sua formaliter est subsistens personali & incommunicabili subsistentia, quæ radicaliter habet ab essentia paternitas, vt est personæ patris constitutiva, considerando paternitatem prout est relatio præcisè ab essentia distincta: nā integrè cōcepta essentia includit intrinsecè vt ante diximus. Et sicut essentialis subsistentia est ratio essentia, & patri, in quo est essentia, subsistendi essentialiter: ita personalis subsistentia, resultans nostro modo intelligendi ex essentia siue essentiali subsistentia & proprietate personali, est ratio patri subsistendi personaliter. Et sicut animæ subsistentia non pendet à subsistentia suppositi, sed è contrā: sic in Deo essentialis subsistentia non pendet à suppositis, aut ab eorum subsistentia, sed è contrā. Denique sicut animæ subsistentia non ponit in numerum cum subsistentia Pauli, aut cuiuscunque suppositi: ita neque essentialis in Deo subsistentia ponit in numerum cum tribus personalibus subsistentijs, vt dici valeant quatuor subsistentia.

Conclusio: deducitur, & probatur.

PRIMA CONCL. In Deo non est vna absoluta siue essentialis subsistentia, prout dicit rem omnino incommunicabiliter subsistentem, aut rationem incommunicabiliter subsistendi. Probatur: Nam alioquin nō esset in Deo tria supposita incommunicabiliter subsistentia, nec tres hypostaticæ for-

mae relatiuæ triū personarum constitutiue, sed vnum tantum esset suppositum absoluta ratione constitutum, quod est hæreticum.

SECUNDA CONCL. Deus hic vnus & singularis est essentialiter per se primò subsistens vna subsistentia absoluta tribus suppositis communi. Hanc conclusionem probant efficaciter fundamenta, rationes & dicta Patrum supra notata. Qui plura desiderat argumenta, legat expositores locis superius allegatis.

TERTIA CONCL. In Deo tres sunt incommunicabiles subsistentia in concreto, id est tres res incommunicabiliter subsistentes. Hec conclusio est fidei confessio pluries in Concilijs generalibus definita, scilicet Ephesino can. 4. Constantinopolitano 4. consultatione 8. can. primo, & Constantinopolitano sexto, actione 11. & alijs eadem voce in sensu nostræ conclusionis tres in Deo subsistentias affirmantibus, vt interim Patres omittam, quorum dicta referunt recentiores locis supra notatis.

QUARTA CONCL. Tres diuina persona, prout communem omnibus essentialē subsistentiam in singulis intus clausam, tres habent personales & relatiuas subsistentias, id est rationes subsistendi realiter inter se distinctas, ab illa verò vna essentiali sola ratione siue distinctione virtuali discretas. Hanc conclusionem probant multis argumentis, & Conciliorum ac Patrum dictis Cai. Ban. Zumel. Mol. & Suar. locis supra notatis: & pro ea faciunt, quæ pro sua sententia scribunt Val. & Gabriel. Valq. Hoc vnum tantum nobis sufficiat argumentum. Singularitas aut pluralitas nominis substantiui attenditur secundum formam significatam per nomen; sed hoc nomen subsistens & subsistentia dicitur pluraliter de tribus personis non tantum adiectiuè, sed etiam substantiuè: ergo in tribus personis sunt tres rationes subsistendi quasi tres formæ dictis nominibus formaliter significatæ. Maior est D. Th. in articulo præced. quæ fuit latè superius explicata. Minor patet ex allegatis Concilijs & Patribus asserentibus tres personas esse tres subsistentias, id est tres res subsistentes, vel tria supposita subsistentia. Et confirmatur: quia S. Th. in dicto a. ait: Sortem, & Platonem, & Ciceronem dicimus tres homines, Patrem autem, & Filium, & Spiritum sanctum, non dicimus tres Deos, sed vnum Deum; quia in tribus suppositis humana nature sunt tres humanitates, in tribus autem personis est vna diuina essentia. Et in responsione ad 4. ita loquitur. Forma significat a per hoc nomen persona, non est essentia, vel natura, sed personalitas. Vnde cum sint tres personales, id est tres personales proprietates in patre, & filio, & Spiritu sancto, non singulariter, sed pluraliter prædicatur de tribus. Cum ergo nomen subsistentis & subsistentia prædicetur pluraliter substantiuè de tribus, oportet tres in eis esse rationes subsistendi prædictis nominibus formaliter significatas. Confirmatur eadem minor: quia si tres personæ vnā assumerent humanitatem, dicerentur homo, & vna persona duas assumens humanitates esset vnus homo: quia ad pluralitatem substantiui requiritur tam pluralitas formæ, quam pluralitas suppositorum; igitur si non sunt in diuinis personis tres rationes subsistendi distinctæ realiter abinuicem, sed vna dumtaxat essentialis subsistentia, non dicerentur Pater & Filius & Spiritus S. tres subsistentes neque substantiuè neq; adiectiuè; immò nec aliquid substantiuum aut adiectiuum pluraliter diceretur in diuinis. Probatur consequentia: quia vbi non sunt distinctæ propriae

rationes incommunicabiliter subsistendi, non possunt esse distincta supposita, quibus proprie convenit subsistere incommunicabiliter; & consequenter nullum concretum posset pluraliter in divinis praedicari; dicit autem incommunicabilitas non meram negationem aut priuationem, sed modum entis positivum, cuius propria ratio est esse terminum naturae, & hoc ipso simul cum ea personam siue suppositum constituere.

Obi. 1. com.
1. concl.

CONTRA secundam concl. argu. Val. & primo probat opinionem Cai. esse superuacaneam; quia subsistentiae relatiuae sunt infinitae perfectionis & adeo intimae ipsi naturae divinae, ut sint de ratione illius; ergo ad omnia sufficiunt, ad quae posset aliquis imaginari necessariam esse illam quartam subsistentiam absolutam. Resp. primo ad primam partem antecedentis subsistentias relatiuas esse infinitae perfectionis simpliciter, quatenus includunt subsistentiam absolutam illis communem. Ad secundam vero partem dico subsistentias relatiuas non claudi in conceptu naturae divinae prae se sumptae, prout distinguitur a relationibus, quomodo nunc de ea loquimur, quavis claudantur in conceptu essentiae, prout est quidditas divina rei sui omnia, quae in ea sunt, sc. absoluta & respectiva, ut sup. diximus q. 28. a. 2. contr. 1. Ad argumentum igitur negatur consequens si sumatur essentia in hoc secundo sensu: sc. n. utramque sc. essentialem & personalem subsistentiam, & omne absolutum & respectivum includit.

Solutio.

Obi. 2.

Secundo. Ratio subsistentiae addita naturae singulari intrinsece, sicut est essentia divina, statim constituit personam, ergo &c. Probatur antec. primo quia de ratione subsistentiae proprie dictae, quatenus significat gradum superadditum naturae, est incommunicabilitas; secundo quia D. Athan. in dial. de Trin. contra Anomaeos pag. 165. affirmat essentiam non nisi ut individuis spectatur, hoc est in hypostasis subsistere. Resp. falsum esse antecedens absolute loquendo. Ad primam probationem negatur antec. Ad secundam dico Athanasium loqui de subsistere subsistentia personali, non autem de subsistentia ut subsistentia est.

Solutio.

Obi. 3.

Tertio contra eandem conclusionem argumentatur Valsq. disp. 125. c. 3. Essentia divina ita individuum secum habet existentiam, ut non solum cum illa communicetur tribus suppositis, sed etiam nostro modo intelligendi in illis esse dicatur, non autem per se; ergo sola illa existentia sine relatione considerata non facit naturam divinam esse per se nostro modo intelligendi, quatenus illud per se opponitur existentiae in alio ut in supposito; sed adhuc relinquit aptam ut alio modo terminetur, & ut per se esse dicatur, nimirum relatione; ergo &c. Resp. falsum esse antecedens. Nam essentia divina concrete concepta non est in supposito ut quo in quod, sed ut quod primo subsistens in habentibus ab ea subsistentiam, non autem ut per ea subsistens, & est in eis per modum identitatis.

Solutio.

Obi. 4.

Quarto sic arguit. Si illa existentia communis sine relatione considerata formaliter faceret divinam naturam per se subsistere, non posset non considerari natura divina in concreto, quoties cum illa existentia consideratur absque ullo alio connotato; ergo, ut conciperetur abstracte, deberet cogitari sine illa existentia: sed naturam divinam quantumvis abstractam semper consideramus cum existentia; ergo talis existentia non facit esse per se, nec constituit concretum deitatis, ratione cuius ab authoribus contrariae sententiae, illa communis subsistentia asseritur. Resp.

Solutio.

divinam essentiam abstracte considerat in concipi cum existentia ut quidditas & natura quaedam est, non autem ut exercet actum existentis, quo modo concipitur cum essentia concrete considerata, quam intelligimus ut subsistentem & ut habentem esse: & idem dicendum est de subsistentia. Secundo dico falsam esse minorem de natura praecise, prout distinguitur ab habente naturam.

Quinto. Is modus loquendi omnino tenendus est, quo Patres & Concilia utuntur, contra vero reiiciendus ab omnibus est modus, qui Patrum & Conciliorum phrasi aduersatur; at asserere subsistentiam communem est modus loquendi contrarius modo loquendi Conciliorum & SS. Patrum; ergo &c. Probatur minor; quia Patres & Concilia in Ecclesia Graeca celebrata post definitam controuersiam de voce hypostasis semper acceperunt hypostasim pro persona siue supposito; at subsistentia Latine idem est quod hypostasis Graece; ergo subsistentiam absolutam asserere in Deo est contra modum loquendi Conciliorum & Patrum. Quod autem subsistentia Latine sit idem quod hypostasis Graece, probat multis SS. & Conciliorum testimoniis & ratione; quia nullum aliud nomen Latinum quam subsistentia cogitari potest, quod nomini Graeco hypostasis melius subrogari valeat. Resp. falsam esse minorem. Ad probationes dico, quamvis nomini hypostasis respondeat nomen subsistentiae, latius tamen patet nomen subsistentiae, quam nomen hypostasis etiam in doctrina Patrum & Ecclesiae, ut superius ostendimus ex Aug. Hieron. D. Th. & alijs.

Sexto. Caiet. perperam appellat indiuiduum illud deitatis semipersonam; eo quod hac voce nemo hactenus usus fuerit; quinimo si modum loquendi retineret, quem de subsistentia communi usurpauit, pleno ore suppositum vocare deberet; sicut enim actum existentiae ipsius naturae divinae nuncupauit subsistentiam, non semisubsistentiam; ita ex ea constitutum non semisuppositum, nec semihypostasim, sed absolute suppositum & hypostasim vocare debuisset, praefertim cum idem sit subsistentia quod hypostasis, si verbum ex verbo reddas. Haec Valsq. disp. 156. c. 1. in fin. Resp. primo falsum & calumniose imponi Cai. quod subsistentiam essentialem nuncupauerit semipersonam aut semisuppositum, & quod actum existentiae naturae divinae appellauerit subsistentiam. Secundo dico subsistentiam abstrahere a communicabili & incommunicabili, non autem personam aut suppositum; & ideo subsistentiam essentialem absolute posse dici subsistentiam, non autem personam aut suppositum, sed cum additione incompleti. Tertio dico falsum esse subsistentiam ut sic, idem esse, quod hypostasis, ut patet ex dictis: latior enim est subsistentia.

CONTRA eandem concl. militant argumenta, quae proferunt & soluunt Zumell. supra qu. 30. ar. 1. disp. vnica, & Suarez 3. p. qu. 3. ar. 1. disp. 11. sect. 3.

CONTRA eandem concl. argumentatur Barthol. Spina multipliciter, sed eius argumenta ferè omnia per supra posita confutantur fundamenta. Ex omnibus igitur quinque dumtaxat soluenda proponemus.

Primum est. Omne indiuiduum alicuius naturae est indiuisum in se, & diuisum seu distinctum realiter ab alijs indiuiduis, quae sunt in tali natura: sed nullum est tale in diuinis praeter tres personas; ergo &c. Minor patet ex fide; Tum quia nihil distinguitur realiter a tribus personis,

nis, nisi singula ab alijs; Tu quia absoluta non distinguatur realiter a rebus: Tum quia nullum essentialiter commune pluribus est distinctum ab eis realiter &c. *Resp.* maiorem non esse veram nisi de illius individuis, quæ eiusdem rationis constitutio indiuiduantur; constat autem huius Dei constitutiui in esse indiuiduo ipsam esse diuinam essentiam, ut formam per se primò subfistentem; personarum autem constitutiua esse relationes, quæ modo nostro concipiendi ratione formali distinguuntur ab essentia; Ut igitur hic Deus sit indiuiduum, satis est pluribus Dijs non esse communicabile.

Replic.

Sed hoc vltimò dictum sic arguit Spina. Quod prædicatur essentialiter de pluribus distinctis vltima distinctione in aliqua natura, non est indiuidui illius naturæ: sed licet hic Deus non prædicetur de pluribus Dijs, dicitur tamen essentialiter de pluribus distinctis vltima distinctione reali in natura diuina; ergo &c.

Confr.

Confr. quia incommunicabilitas, quæ pertinet ad rationem personæ exprimitur in definitione Boetij per illam particulam, *substantia indiuidua*: hæc autem est omnimoda incommunicabilitas; ergo vel hic Deus non est substantia indiuidua, vel est propriè persona.

Solut.

Resp. falsam esse maiorem loquendo de distinctione facta per constitutiua & distinctiua indiuidua illorum plurium, quæ sint alterius rationis à constitutiua illius indiuidui, quod pluribus asseritur esse commune. *Ad confirmationem* dico verum esse incommunicabilitatem illam, quam significat Boetius in definitione personæ, esse perfectam, siue ut ille ait omnimodam; sed talem iam ante diximus non esse necessariam ad indiuidui constitutionem. Et quia vox ad plura indifferens simpliciter prolata stat pro primò, ideo cum de indiuiduo siue incommunicabili loquimur absolute, intelligendum est de incommunicabili in oem modum, nisi subiecta materia alium exigit sensum, ut exigit in re proposita, cum affirmamus hunc Deum tribus suppositis communem esse indiuiduum; alioquin implicantiã dicerentur.

Obiect. 8.

Secundum eius argum. est in ordine sextum. Quod significatur ut comprehensum ab indiuiduo quasi pertinet ad indiuiduationem eius, non est per se indiuiduum, præter illud à quo comprehenditur: sed habens deitatem, ut ratione distinguitur à personis distinctis, pertinet ad indiuiduationem diuinarum personarum, quæ super hoc addunt relationem per modum formæ incommunicabilis & principij indiuiduationis; ergo habes deitatem ut sic, non est per se indiuiduum præter personas. Maior probatur; quia indiuidui substantiæ significatur ut totum, in quo vniuntur omnia tam essentialia, quam accidentalia. *Resp.* maiorem non esse veram, quando illi comprehenso ab indiuiduo conuenit subsistere pro se primò & per ipsum indiuiduum; tunc enim, quod ita comprehenditur ab indiuiduo, est quoddam totum, in quo cetera omnia saltè absoluta vniuntur, ut in hoc Deo, qui dicitur habens deitatem & omnem perfectionem: immò dicitur etiam illi inesse paternitas, filiatio, & processio.

Obiectio 9.

Tertium. Singulare negatur absolute ab hoc Deo; ergo & indiuiduum. Antecedens probatur; quia S. Th. *sup. q. 31. art. 2.* cum Hylario negat Deum esse singularem.

Solut.

Resp. ibi D. Tho. explicat sensum Hylarij, cum ait. Ad vitandum errorem Sabellij vitare debemus singularitatem, ne tollatur communica-

bilis essentia diuinæ quam nos prædicantes Deum singularem & indiuiduum, tribus personis communem non negamus. Vnde *super illo artic.* diximus cum Bannelio & alijs recentioribus in vltu prædictæ vocis nullum iam esse periculum erroris, cum hæresis Sabelliana fuerit omnino conuulsa.

Quartum. Si vnus numero Deus est vnum indiuiduum præter tres personas, pariter concedere cogimur absolute propositionem istam: tria indiuidua diuina sunt vnum indiuiduum naturæ; similiter istam tres personæ diuinæ sunt vnum indiuiduum naturæ diuinæ etiam præter tres personas; & cum tale indiuiduum secundum Caiet. sit persona incompleta & imperfecta, sequitur hanc etiam necessariò esse concedendam: tres personæ diuinæ sunt vna persona incompleta & vna semipersona. Quibus sermonibus quid absurdius dici potest? *Resp.* primò sensum dictarum propositionum nihil absurditatis continere, modum autem non esse in vltu deducendum; quamuis inter Scholasticos ad exprimendam diuinæ naturæ subsistentiam, ea non sint prorsus inepta vocabula. Secundò dico hunc Deum non esse indiuiduum præter tres personas absolute loquendo; quia realiter idem est cum illis ratione sola distinctus.

Vltimum. In hac propositione: *Iste Deus meus, & glorifico eum:* nomen hoc Deus, supponit pro persona grammaticaliter tantum, quo modo quælibet res demonstrabilis grammaticè loquendo personaliter dici potest; dicimus enim iste lapis, iste asinus; ergo hic Deus non est persona nisi grammaticaliter. Antecedens est D. Th. in hac q. a. 8. in fi.

Resp. nos non affirmare hunc Deum esse personam nisi cum addito, nimirum in completam, quod ibi non negat S. D. sed tantum negat esse personam propriè.

Reliqua eiusdem authoris argumenta partim ex dictis faciliem habent solutionem, & partim ad sequentem pertinent controuersiam. Aliorum etiam, quos vidimus argumenta, easdem admittunt solutiones.

CONTRA vltimam concl. sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Zumel. Mol. Vasq. & Suar. locis superius allegatis.

SECUNDA CONTROVERSID.

De suppositione huius nominis Deus.

CAPREOLVS in primo sent. dist. 4. q. 1. tria dicit. *Primum.* Hoc nomen Deus quandoque supponit pro persona, & non pro essentia, ut cum dicitur, Deus generat. *Secundum.* Nunquam stat pro essentia, quin explicite vel implicite stat pro persona, ut cum dicitur, Deus creat: & etiam in his propositionibus. Pater & filius sunt vnus Deus, & Trinitas est vnus Deus. *Tertium artic. 2.* Hæc propositio, Deus non generat, est falsa; quia dictio Deus stat pro essentia & pro re naturæ id est supposito indistincte; & ideo negatio negat actum generandi, non solum ab essentia, sed etiam à quolibet eius supposito. Quam sententiam sequuntur Sylu. & Spina eius discipulus.

Cai. dicit sex. *Primum.* Deus primò supponit pro hoc Deo, siue pro habente naturam diuinam, & reddit propositionem singularem. *Secundum.* Quandoque dicitur, quod hoc nomen Deus, stat pro suppositis indistincte; quod intelligendum est cōcomitanter & secundariò, non tamē semper stat pro personis distincte vel indi-

Sententia
Doctorem.

stin-